

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

CURTEA (MAREA CAMERĂ)

CAUZA LOBO MACHADO ÎMPOTRIVA PORTUGALIEI

(Cererea nr. 15764/89)

Hotărâre

Strasbourg

20 februarie 1996

În cauza Lobo Machado împotriva Portugaliei¹,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, reunită, conform art. 51 din Regulamentul A al Curții², într-o cameră compusă din următorii judecători:

domnii R. RYSSDAL, *președinte*,

R. BERNHARDT,

R. MACDONALD,

S.K. MARTENS,

doamna E. PALM,

domnii I. FOIGHEL,

R. PEKKANEN,

A.N. LOIZOU,

J.M. MORENILLA,

F. BIGI,

Sir John FREELAND,

A. SPIELMANN,

---

¹ Cauza are nr. 21/1994/468/549. Primele două cifre indică ordinea în anul introducerii, ultimele două locul în lista sesizărilor Curții de la origine și în lista cererilor inițiale (adresate Comisiei) corespunzătoare.

² Regulamentul A se aplică tuturor cauzelor trimise Curții înainte de intrarea în vigoare a Protocolului nr. 9 (P9) (1 octombrie 1994) și, apoi, doar cauzelor privind statele neobligate de acest protocol (P9). El corespunde regulamentului intrat în vigoare la 1 ianuarie 1983 și modificat în repetate rânduri de atunci.

domnii M.A. LOPES ROCHA,
L. WILDHABER,
J. MAKARCZYK,
D. GOTCHEV,
K. JUNGWIERT,
P. KURIS,
U. LOHMUS,

precum și domnii H. PETZOLD, *grețier*, și P.J. MAHONEY, *grețier adjunct*, după ce a deliberat în camera de consiliu, la 1 octombrie 2002 și 22 ianuarie 1996,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la cea din urmă dată:

Procedura

1. Cauza a fost trimisă Curții de Comisia Europeană a Drepturilor Omului (« Comisia »), apoi de Guvernul Republicii Portugheze (« Guvernul »), la 7 iulie și 5 septembrie 1994, în termenul de trei luni la care dau dreptul articolul 32 alineatul 1 și articolul 47 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „convenția”). La originea cauzei se află cererea nr. 15764/89 îndreptată împotriva Portugaliei prin care un resortisant al acestui stat, domnul Pedro Lobo Machado, a sesizat Comisia la 2 noiembrie 1989 în temeiul art. 25.

Cererea Comisiei face trimitere la art. 44 și 48, precum și la declarația portugheză care recunoaște jurisdicția obligatorie a Curții (art. 46), cererea guvernului de la art. 48. Acestea au ca obiect obținerea unei decizii cu privire la întrebarea dacă faptele cauzei arată încălcarea de către statul pârât a cerințelor art. 6 din convenție și ale art. 1 din Protocolul nr. 1 (P1-1).

2. Ca răspuns la invitația prevăzută la art. 33 alin. 3 d) din Regulamentul A, reclamantul a manifestat dorința de a participa la proces și și-a desemnat apărătorul (art. 30).

3. Camera ce urma să fie reunită cuprindea din oficiu pe domnul M.A. Lopes Rocha, judecător ales de cetățenie portugheză (art. 43 din convenție) și domnul R. Ryssdal, președintele Curții (art. 21 alin. 3 b) din Regulamentul A). La 18 iulie 1994, acesta a tras la sorți numele celorlalți șapte membri, și anume domnul N. Valticos, domnul S.K. Martens, doamna E. Palm, domnul I. Foighel, domnul F. Bigi, domnul J. Makarczyk și domnul K. Jungwiert, în prezența grețierului (art. 43 *in fine* din convenție și art. 21 alin. 4 din Regulamentul A) (art. 43). Prin urmare, domnul A. Spielmann, supleant, l-a înlocuit pe domnul Valticos, indisponibil (art. 22 alin. 1 și art. 24 alin. 1 b) din Regulamentul A).

4. În calitate de președinte al camerei (art. 21 alin. 5 din Regulamentul A), domnul Ryssdal a consultat, prin intermediul grefierului, agentul guvernamental portughez, avocatul reclamantului și delegatul Comisiei cu privire la organizarea procedurii (art. 37 alin. 1 și art. 38). Conform ordonanței date în consecință, grefierul a primit memoriul reclamantului la 18 noiembrie 1994 și cel al Guvernului la 21 noiembrie. La 1 decembrie, secretarul Comisiei l-a informat că delegatul se va exprima în cadrul ședinței.

5. La 2 februarie 1995, președintele, pentru buna administrare a justiției, a considerat că se cuvine să se judece în aceeași zi prezenta cauză și cauza Vermeulen împotriva Belgiei (58/1994/505/587). În consecință, după consultarea camerei, a decis să amâne ședința în prima cauză din data de 20 martie, prevăzută inițial, pentru 30 august 1995.

6. La 22 martie 1995, în temeiul art. 37 alin. 2 din Regulamentul A, președintele a decis să admită cererea guvernului belgian de a prezenta observații scrise cu privire la anumite aspecte ale cauzei. În scrisoarea primită la greșă la 18 aprilie 1995, avocatul reclamantului a prezentat comentarii cu privire la probleme privind intervenția guvernului respectiv cu titlu de *amicus curiae*. La 24 mai 1995, grefierul a primit observațiile menționate.

7. La aceeași dată, camera s-a desesizat în favoarea mării camere (art. 51 din Regulamentul A). În conformitate cu art. 51 alin. 2 a) și b), președintele și vice-președintele (domnii Ryssdal și R. Bernhardt), precum și ceilalți membri ai camerei originare au devenit membri ai mării camere. La 8 iunie 1995, președintele a tras la sorți numele judecătorilor supleanți, și anume domnul R. Macdonald, domnul R. Pekkanen, domnul A.N. Loizou, domnul J.M. Morenilla, Sir John Freeland, domnul L. Wildhaber, domnul D. Gotchev, domnul P. Kuris și domnul U. Lohmus, în prezența grefierului.

8. Astfel cum a decis președintele, care a autorizat avocatul reclamantului să se exprime în limba portugheză (art. 27 alin. 3 din Regulamentul A), dezbaterile s-au derulat în public la 30 august 1995, la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg. Curtea a ținut înaintea o ședință pregătitoare.

9. S-au înfățișat:

- pentru Guvern

domnii A. HENRIQUES GASPAR, procuror general

adjunct al Republicii

agent,

O. CASTELO PAULO, fost președinte al

Camerei sociale a Curții Supreme,

consilier,

- pentru Comisie

domnul H. DANELIUS,

delegat;

- pentru reclamant

domnii J. PIRES DE LIMA, avocat,

consilier,

J.M. LEBRE DE FREITAS, profesor
la Facultatea de Drept a Universității
din Lisabona și avocat,

domnul NOBRE DE GUSMÃO, avocat, *consilieri.*

Curtea a ascultat declarațiile domnului Danelius, doamnei Pires de Lima, doamnei Lebre de Freitas, domnului Henriques Gaspar și domnului Castelo Paulo.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

10. Resortisant portughez cu domiciliul la Lisabona, domnul Pedro Lobo Machado, s-a angajat în 1955 ca inginer la societatea Sacor care, după naționalizarea din 1975, s-a integrat în întreprinderea publică Petrogal-Petróleos din Portugal, EP (« Petrogal »). La 4 aprilie 1989, aceasta din urmă a devenit societate pe acțiuni, în care statul deține tot majoritatea acțiunilor. Între timp, la 1 ianuarie 1980, reclamantul s-a pensionat.

11. La 5 februarie 1986, domnul Lobo Machado a inițiat o procedură în fața tribunalului specializat în materie de conflicte de muncă din Lisabona împotriva Petrogal, reprezentată de un avocat desemnat de președintele consiliului de administrație al întreprinderii. El cerea recunoașterea categoriei profesionale de « director general » în locul celei de « director » pe care angajatorul său i-o atribuisese. Această clasificare având un efect asupra cuantumului pensiei sale, a reclamat și plata sumelor care, conform convenției colective (acordo colectivo de trabalho), ar fi trebuit să-i fi fost acordate încă din 1980.

12. Tribunalul specializat în materie de conflicte de muncă din Lisabona i-a respins pretențiile prin hotărârea din 7 octombrie 1987. Curtea de Apel din Lisabona a confirmat această decizie prin hotărârea din 1 iunie 1988.

13. Persoana în cauză a apelat la Curtea Supremă (Supremo Tribunal de Justiça).

14. După un schimb de memorii între părți, dosarul a fost transmis la 20 februarie 1989 reprezentantului Ministerului Public de pe lângă Curtea Supremă, un procuror general adjunct. La 28 februarie 1989, acesta a emis un aviz în care s-a pronunțat pentru respingerea acțiunii după cum urmează :

"1. Având în vedere că

2. Reluând argumentele deja prezentate în fața Curții de Apel, reclamantul cere casarea hotărârii atacate și a hotărârii judecătorești, precum și recunoașterea temeiniciei acțiunii sale. Totuși, aceste argumente au fost deja examinate în mod

corespunzător în hotărârea *a quo*, care este suficientă în ceea ce privește motivarea sa. Orice alt considerent nu este, prin urmare, necesar.

3. În consecință, sunt de părere că acțiunea trebuie respinsă. »

15. La 19 mai 1989, reunită în camera de consiliu, Curtea Supremă a examinat recursul. Ședința s-a derulat în prezența celor trei judecători, a unui grefier și a magistratului Ministerului Public. Părțile nu au fost convocate. După deliberări, înalta instanță a adoptat o hotărâre de respingere, notificată reclamantului la 22 mai 1989.

II. Dreptul intern relevant

A. Constituția

16. Ministerul Public dispune de o autonomie și un statut similare celor ale judecătorilor. Art. 221 alin. 1 și 2 din Constituție definește atribuțiile acestuia după cum urmează :

"1. Este sarcina Ministerului Public de a reprezenta statul, de a exercita acțiunea penală, de a apăra legalitatea democratică și interesele stabilite de lege.

2. Ministerul Public beneficiază de un statut propriu și se bucură de autonomie, conform legii."

B. Legea organică a Ministerului Public

17. Legea nr. 47/86 din 15 octombrie 1986 delimitează sfera de competență a Ministerului Public și stabilește modul intervenției sale – principală sau « accesorie » (*accessoria*) – în procedurile judiciare. Următoarele dispoziții se iau în considerare în cazul de față:

Art. 1

„ Ministerul Public, conform legii, este organul însărcinat să reprezinte statul, să exercite acțiunea penală și să apere legalitatea democratică și interesele care i-au fost atribuite prin lege.”

Art. 3 alin. 1

« În mod special, este sarcina Ministerului Public :

- a) să reprezinte statul (...);
- b) să exercite acțiunea penală,
- c) să reprezinte lucrătorii și familiile lor în apărarea drepturilor lor sociale;

- d) să apere independența instanțelor în cadrul atribuțiilor lor și să vegheze asupra exercitării funcției jurisdicționale în conformitate cu Constituția și legile ;
- e) să promoveze executarea hotărârilor instanțelor pentru care este abilitat să o facă ;
- f) să conducă ancheta penală, chiar și atunci când este efectuată de alte entități ;
- g) să promoveze și să colaboreze la acțiunile de prevenire a criminalității ;
- h) să controleze constituționalitatea actelor normative ;
- i) să intervină în procedurile de faliment și insolvență și în orice altă procedură de interes general;
- j) să exercite funcții consultative, în temeiul prezentei legi;
- l) să supravegheze activitatea procedurală a organelor de poliție ;
- m) să facă recurs împotriva hotărârilor ce decurg dintr-o activitate frauduloasă între părți cu intenția de a se sustrage legii sau a celor pronunțate cu încălcarea unei anumite dispoziții legale ;
- n) să exercite orice alte funcții care i-au fost atribuite prin lege.”

Art. 5

"1. Intervenția Ministerului Public în procedură este principală : a) dacă reprezintă statul,

(...)

d) dacă reprezintă statul și familiile lor în apărarea drepturilor lor sociale;

(...)

4. Intervenția Ministerului Public în procedură este „accesorie”:

a) dacă nu se verifică niciunul din cazurile prevăzute la alineatul 1 și dacă părțile în cauză sunt regiunile autonome, colectivitățile locale, alte persoane juridice publice, persoane juridice de utilitate publică, incapabili sau absenți ;

b) în toate celelalte cazuri prevăzute de lege. »

Art. 6

"1. Dacă intervenția sa este „accesorie”, Ministerul Public veghează asupra intereselor încredințate luând toate măsurile necesare.

2. Condițiile acestei intervenții sunt cele stabilite în legea de procedură.”

Art. 11 alin. 2

„[Reprezentarea Ministerului Public] este asigurată [în fața curților supreme] de procurori generali adjuncți (...)”

Art. 59

„ Ministrul Justiției poate :

a) să dea procurorului general al Republicii instrucțiuni de ordin specific privind cauzele civile în care statul are un interes,

b) să autorizeze Ministerul Public (...) să încuviințeze, să încheie un regulament amiabil sau să renunțe la cauzele civile la care statul este parte;

(...)”

C. Codul de procedură civilă

18. Dispozițiile relevante din Codul de procedură civilă, aplicabile și ele litigiilor ce țin de competența instanțelor cu atribuții în domeniul dreptului social, sunt următoarele :

Art. 20

"1. Statul este reprezentat de Ministerul Public.

2. În cazul în care cauza are ca obiect bunuri sau drepturi ale statului, dar aceste bunuri sunt administrate sau aceste drepturi sunt exercitate de entități autonome, acestea pot lua un avocat care va acționa concomitent cu Ministerul Public în cadrul procedurii. În caz de divergență între Ministerul Public și avocat, poziția Ministerului Public prevalează. ”

Art. 709

"1. După examinarea dosarului, judecătorii le-au vizat, datat și semnat; după etapa vizării, grefa înscrie dosarul pe rol.

2. În ziua judecării, judecătorul raportor citește proiectul de hotărâre și apoi fiecare asesor votează, în ordinea în care au vizat dosarul. În măsura posibilului, va fi distribuită, la începutul ședinței, o fotocopie sau o copie scrisă de mână sau dactilografiată a proiectului de hotărâre fiecărui asesor și președintelui instanței.

3. (...)”

Art. 752 alin. 1

„Dacă Ministerul Public trebuie să intervină [în procedură], dosarul îi este comunicat [pentru comentarii] în termen de șapte zile; apoi (...), este transmis

judecătorilor asesori și judecătorului raportor în vederea luării deciziei finale, primii dispunând fiecare de un termen de șapte zile și ultimul de paisprezece zile.”

19. În temeiul Constituției și legii organice a Ministerului Public, acesta din urmă trebuie să intervină în toate procedurile care periclitează interesul general (interesse público).

În materia dreptului muncii, practica stabilită de camera socială a Curții Supreme dorește ca reprezentantul Ministerului Public de pe lângă această instanță (un procuror general adjunct) să fie sesizat cu privire la dosar, pentru a-și exprima opinia asupra temeiniciei acțiunii. Ca regulă generală, acest reprezentant participă și la ședința consacrată examinării acțiunii.

D. Codul de procedură în materia dreptului muncii

20. Guvernul a menționat următoarele dispoziții din Codul de procedură în materia dreptului muncii :

Art. 8

„Reprezentanții Ministerului Public trebuie să reprezinte din oficiu:

- a) lucrătorii și familiile lor ;
- b) (...)”

Art. 10

« Dacă este desemnat un mandatar, reprezentarea din oficiu a Ministerului Public ia sfârșit, fără prejudicierea intervenției „accessorii” a acestuia. »

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

21. Domnul Lobo Machado a sesizat Comisia la 2 noiembrie 1989. Invocând art. 6 alin. 1 din convenție, s-a plâns mai întâi de lipsa unei noi aprecieri de către Curtea de Apel a dovezilor faptelor considerate ca stabilite de judecătorie și de absența dezbaterilor publice atât în fața Curții de Apel cât și în fața Curții Supreme, care ar fi adus atingere dreptului său la un proces echitabil în fața unei instanțe independente și imparțiale, precum și principiului egalității de arme. A pretins, de asemenea, încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 (P1-1) din cauza repercusiunilor patrimoniale negative ale rezultatului negativ al acțiunii sale.

22. La 29 noiembrie 1993, Comisia a reținut capetele de cerere privind participarea Ministerului Public la procedura în fața Curții Supreme și încălcarea dreptului la respectarea proprietății reclamantului. Comisia a

declarat cererea nr. 15764/89 inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere. În raportul din 19 mai 1994 (art. 31), aceasta constată, cu paisprezece voturi contra nouă, încălcarea art. 6 alin. 1 din convenție și consideră, cu douăzeci de voturi contra unu, că nicio problemă separată nu apare în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1. Textul integral al avizului său și al celor trei opinii separate care îl însoțesc este prevăzut în anexa la prezenta hotărâre³.

CONCLUZII PREZENTATE ÎN FAȚA CURȚII DE CĂTRE GUVERN

23. În memoriul său, Guvernul roagă Curtea „să spună că nu a avut loc încălcarea art. 6 alin. 1 din convenție”.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 alin. 1 din convenție

24. Domnul Lobo Machado pretinde încălcarea art. 6 alin. 1 din convenție, care prevede:

„Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil (...) de către o instanță independentă și imparțială (...) care va hotărî (...) asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...)”

El se plânge mai întâi că nu i-a fost comunicat, înainte de pronunțarea hotărârii Curții Supreme, avizul scris al Ministerului Public și că nu a putut răspunde cu privire la acesta; în al doilea rând, contestă prezența acestuia la deliberările în camera de consiliu ale Curții Supreme din moment ce a acceptat anterior argumentele aduse de Petrogal. În acest mod, asistarea sa în camera de consiliu era contrară principiului egalității de arme și contesta independența Curții. În plus, acțiunea fiind dirijată împotriva unei întreprinderi publice, persoana în cauză ar fi avut dreptul să pună la îndoială imparțialitatea Ministerului Public, reprezentând statul în litigiile private cu caracter patrimonial.

În speță, niciun motiv nu ar justifica prezența procurorului general adjunct la deliberări. Misiunea sa nu ar fi constat în consilierea Curții sau vegherea asupra unității jurisprudenței. În plus, în cazul de față, apărarea

---

³ Pentru motive de ordin practic, nu va apărea decât în ediția tipărită (Culegere de hotărâri și decizii, 1996), dar poate fi procurat de la grefă.

interesului general nu i-ar mai explica prezența deoarece a luat partea angajatorului.

Funcțiile Ministerului Public al Portugaliei ar fi în speță ca reprezentantul său să poată primi instrucțiuni de la ministrul justiției în ceea ce privește concluziile finale, precum și rolul său în momentul examinării recursului de către Curtea Supremă. În consecință, ar fi de neconceput să spunem, în ceea ce privește Portugalia, că nerespectarea principiului echității în materie civilă, din cauza intervenției necontestate a Ministerului Public, ar fi mai puțin gravă decât o încălcare comparabilă în materie penală.

25. Comisia împărtășește în esență această analiză și consideră că principiile enunțate în hotărârea Borgers împotriva Belgiei din 30 octombrie 1991 (seria A nr. 214-B) se aplică *mutatis mutandis* în materie civilă. În cadrul ședinței, delegatul său a precizat că încălcarea rezulta din simultaneitatea interdicției pentru domnul Lobo Machado de a răspunde observațiilor scrise ale Ministerului Public și a prezenței acestuia din urmă la deliberări.

26. Guvernul subliniază că părțile – reclamantul și Petrogal – și-au exercitat drepturile procesuale în mod egal prin intermediul avocaților lor. Într-o asemenea procedură, procurorul general adjunct, membru al celei mai înalte ierarhii a Ministerului Public, nu ar trebui să fie asimilat unei părți. Având în vedere particularitățile regimului de intervenție al Ministerului Public de pe lângă Curtea Supremă în cadrul instanței cu competențe în materia dreptului social, considerentele hotărârii Borgers nu se aplică în speță. Magistratul Ministerului Public, în calitate de organ de justiție, nu are altă sarcină decât cea de a ajuta instanța, dând, în mod independent, obiectiv și imparțial, un aviz scris *super partes* privind chestiunile juridice ridicate. Ar contribui în acest mod la garantarea unei bune justiții. Funcția obiectivă de *amicus curiae* exercitată de magistratul respectiv în calitate de garant al coerenței jurisprudenței Curții Supreme și al apărării interesului general în cauzele sociale ar fi cunoscută publicului și mai ales avocaților. Nu putem spune că deoarece formulează un aviz de strictă legalitate, procurorul general adjunct devine un „aliat” sau un „adversar obiectiv” (hotărârea Borgers citată anterior, p. 32, alin. 26). Faptul că una din părți este o întreprindere publică, devenită apoi societate pe acțiuni cu capital majoritar public, nu ar avea nicio incidență în ceea ce privește aprecierea respectării principiului procesului echitabil. Petrogal dispunea de organe proprii. Pentru o cauză de acest tip, art. 59 din legea organică a Ministerului Public citată de către reclamant (alin. 17 de mai sus) nu ar autoriza în niciun fel ministrul justiției să dea instrucțiuni cu privire la misiunea Ministerului Public.

În speță, acesta din urmă s-ar fi limitat să dea un scurt aviz în scris și nu ar fi beneficiat de niciun fel de vot, consultativ sau de altă natură, în

formarea voinței Curții reunite în camera de consiliu (a se vedea, în schimb, hotărârea Borgers citată anterior).

27. Pentru guvernul belgian (alin. 6 de mai sus), diferențele fundamentale între procedura penală și civilă în fața unei curți supreme fac să se abată, în cel de-al doilea caz, de la hotărârea Borgers (hotărâre citată anterior). Oricum, particularitățile fiecărei cauze și a diferitelor drepturi naționale trebuie luate în considerare astfel încât să evite condamnarea uniformă, pentru încălcarea art. 6 alin. 1, a unei instituții care s-a dovedit a fi pozitivă în Belgia și Portugalia.

28. Curtea arată mai întâi că litigiul în cauză privește drepturile sociale și opunea două părți bine definite: reclamantul, în calitate de solicitant, și Petrogal, în calitate de pârât. În acest context, sarcina Ministerului Public de pe lângă Curtea Supremă este în principal aceea de a ajuta Curtea și de a supraveghea menținerea unității jurisprudenței. Având în vedere natura socială a drepturilor, intervenția sa în procedură își găsește justificarea mai ales în apărarea interesului general.

Trebuie apoi notat că legislația portugheză nu oferă indicații cu privire la modul în care reprezentantul Ministerului Public de pe lângă Camera Socială a Curții Supreme trebuie să își exercite rolul în cadrul ședinței din camera de consiliu a acestei structuri (a se vedea, în schimb, hotărârea Borgers citată anterior, p. 28, alin. 17 și p. 32 alin. 28).

29. Cum indică deja în hotărârea Borgers (p. 23 alin. 26). Curtea estimează că trebuie să acorde o mare importanță rolului asumat în realitate în procedură de către membrul Ministerului Public și, mai ales, conținutului și efectelor observațiilor sale. Ele cuprind un aviz care împrumută chiar din autoritatea Ministerului Public. Obiectiv și motivat în drept, acel aviz nu este destinat într-o mai mică măsură pentru consilierea și, prin urmare, influențarea Curții Supreme. În această privință, Guvernul subliniază importanța contribuției Ministerului Public la menținerea unității jurisprudenței înaltei instanțe și, mai ales, în speță, la apărarea interesului general.

30. În hotărârea Delcourt împotriva Belgiei din 17 ianuarie 1970, Curtea a arătat, pentru a constata aplicabilitatea art. 6 alin. 1, că „o hotărâre a Curții de casație poate avea efecte, în proporții diferite, asupra situației juridice a celui în cauză” (seria A nr. 11, pp. 13-14, alin. 25). Ea a reluat această idee cu mai multe ocazii (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârea Pakelli împotriva Germaniei din 25 aprilie 1983, seria A nr. 63, p. 17, alin. 36, hotărârea Pham Hoang împotriva Franței din 25 septembrie 1992, seria A nr. 243, p. 23, alin. 40 și hotărârea Ruiz-Mateos împotriva Spaniei din 23 iunie 1993, seria A nr. 262, p. 25, alin. 63). La fel și în speță deoarece rezultatul acțiunii putea avea o incidență asupra cuantumului pensiei domnului Lobo Machado.

31. Având în vedere miza pentru reclamant a procesului în fața Curții Supreme și natura avizului procurorului general adjunct, care a luat poziție

în favoarea respingerii recursului (alin. 14 de mai sus), imposibilitatea pentru cel în cauză să obțină comunicarea avizului înainte de pronunțarea hotărârii și să răspundă cu privire la acesta, i-a încălcat dreptul la o procedură contradictorie. Acesta implică în principiu facultatea părților la un proces penal sau civil de a lua cunoștință de orice document sau observație prezentată în fața judecătorului, chiar de un magistrat independent, în vederea influențării deciziei sale și discutării ei (a se vedea, în special, *mutatis mutandis*, hotărârea Ruiz-Mateos citată anterior, p. 25, alin. 63, hotărârea McMichael împotriva Regatului Unit din 24 februarie 1995, seria A nr. 307-B, pp. 53-54, alin. 80 și hotărârea Kerojärvi împotriva Finlandei din 19 iulie 1995, seria A nr. 322, p. 16, alin. 42).

Curtea constată că această circumstanță constituie deja o încălcare a art. 6 alin. 1.

32. Această încălcare a fost întărită prin prezența procurorului general adjunct la ședința din sala de consiliu a Curții Supreme. Chiar dacă nu ar dispune de niciun fel de vot consultativ sau de altă natură (alin. 26 și 28 de mai sus), magistratul a beneficiat, chiar și în aparență, de o ocazie suplimentară de a-și susține avizul în camera de consiliu ferit de orice opoziție (a se vedea hotărârea Borgers citată anterior, p. 32, alin. 28).

Faptul că această prezență oferă Ministerului Public posibilitatea de a contribui la menținerea unității jurisprudenței nu ar putea modifica această constatare, întrucât nu constituie singurul mijloc de urmărire a acestui scop, după cum reiese din restul practicii majorității statelor membre ale Consiliului European.

Prin urmare, a fost încălcat art. 6 alin. 1.

33. Asemenea concluzii scutesc Curtea să mai hotărască cu privire la capătul de cerere întemeiat pe lipsa imparțialității și independenței Curții Supreme.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1

34. În fața Comisiei, reclamantul a pretins încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1, dar în fața Curții, nu a reluat acest capăt de cerere.

35. Curtea nu consideră că trebuie să examineze problema din oficiu.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 50 DIN CONVENȚIE

36. În temeiul art. 50 din convenție,

„Dacă hotărârea Curții declară că o decizie luată sau o măsură dispusă de o autoritate judiciară sau de orice altă autoritate a unei Părți Contractante este în întregime sau parțial în opoziție cu obligațiile ce decurg din (...) Convenție, și dacă dreptul intern al acelei Părți nu permite decât într-un mod imperfect ștegera

consecințelor acestei decizii sau măsuri, hotărârea Curții acordă, după caz, părții lezate o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

37. Domnul Lobo Machado decalară că, făcându-se abstracție de efectele rezultatului procedurii asupra vieții profesionale, îndoiala în locul justiției, generată de prezenta cauză, i-a compromis pentru totdeauna încrederea în instituțiile democratice. Prejudiciul moral adus nu ar putea fi mai mic de 3 500 000 escudos (PTE).

38. Guvernul subliniază absența legăturii de cauzalitate între încălcarea denunțată și pretinsul prejudiciu.

39. În ceea ce privește delegatul Comisiei, nu se pronunță.

40. Curtea estimează că această constatare a încălcării art. 6 constituie în sine o reparație echitabilă în această privință.

B. Cheltuieli de judecată

41. Reclamantul solicită, de asemenea, 1 500 000 PTE pentru cheltuielile făcute de reprezentarea sa în fața organelor Convenției.

42. Nici Guvernul nici delegatul Comisiei nu iau poziție.

43. Curtea admite pretențiile domnului Lobo Machado și îi acordă așadar suma solicitată, din care trebuie dedusă suma de 21 724 de franci francezi plățiți de Consiliul Europei prin asistența judiciară.

C. Dobânzi moratorii

44. Din informațiile de care dispune Curtea, rata legală aplicabilă Portugaliei la data adoptării acestei hotărâri era de 10% pe an.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. Hotărăște că a fost încălcat art. 6 alin. 1 din convenție;
2. Hotărăște că nu trebuie să examineze cauza în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1 ;
3. Hotărăște că prezenta cauză constituie ea însăși o reparație echitabilă suficientă cu privire la prejudiciul pretins;
4. Hotărăște

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de 3 luni, 1 500 000 (un million cinci sute de mii) escudos, fără cei 21 724 (douăzeci și unu de mii șapte sute douăzeci și patru) de franci francezi, ce trebuie convertiți în escudos la rata de schimb valutar aplicabilă la data pronunțării prezentei hotărâri, pentru cheltuieli ;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu 10% pe an;

5. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi comunicată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului, la Strasbourg, la 20 februarie 1996.

Rolv RYSSDAL
Președinte

Herbert PETZOLD

Grefier

La prezenta hotărâre este atașată, conform art. 51 alin. 2 din convenție și art. 53 alin. 2 din Regulamentul A, expunerea opiniei concordate a domnului Lopes Rocha.

R. R.
H. P.

OPINIA CONCORDANTĂ A JUDECĂTORULUI LOPES ROCHA

Sunt de acord cu constatarea încălcării art. 6 alin. 1 din convenție, dar nu pot subscrie la toate motivele expuse în alineatele 31 și 32 din hotărâre.

Într-adevăr, alin. 14 arată că avizul procurorului general adjunct, ignorat de reclamant, nu aduce niciun argument nou în favoarea respingerii recursului în casație. Acesta se limitează să sublinieze că argumentele reclamantului au fost deja apreciate în hotărârea Curții de Apel, care era suficientă în privința motivării sale, și că orice alt considerent nu era, așadar, necesar.

Astfel, singura circumstanță a imposibilității pentru ca cel în cauză să aibă cunoștință de conținutul avizului procurorului general adjunct înainte de pronunțarea hotărârii și acordarea unui răspuns la aceasta nu este suficientă pentru a constata o încălcare a art. 6 alin. 1, astfel cum prevede alin. 31.

Constatarea încălcării ar trebui, în schimb, să se bazeze pe toate circumstanțele din cazul de față.

Prezența magistratului Ministerului Public la ședința din camera de consiliu a Curții Supreme, fără ca reclamantul să poată fi și el prezent, oferindu-i ocazia suplimentară de a susține avizul acestuia în camera de consiliu ferit de orice opoziție, trebuie așadar evaluată din punctul de vedere al nerespectării dreptului cauzei de a fi judecată în mod echitabil.

Cu siguranță, magistratul respectiv nu este o „parte” în sensul tehnic al termenului în dreptul procesual. Însă intervenția sa în susținerea deciziei Curții de Apel, alături de prezența sa la ședința Curții Supreme, chiar dacă nu dispunea de niciun fel de vot consultativ sau de altă natură, trebuie să analizeze ca o agravare a situației procesuale a reclamantului.

Acesta din urmă s-a văzut în situația de a contrazice simultan partea adversă și o entitate publică, ambele de acord să nege temeinicia dreptului pe care pretindea că îl susține în fața Curții Supreme, situație care traduce un dezechilibru manifest, ceea ce aduce atingere dreptului oricărei persoane la judecarea echitabilă a cauzei sale, dat fiind că, în drept, echitatea este un concept care privește mai degrabă spiritul legii decât litera legii. În plus, conceptele de echitate și echilibru sunt echipolente.

Pe scurt, situația menționată de dezechilibru nu este conformă cerințelor unei proceduri echitabile în sensul articolului 6 alin. 1 din convenție.